

องค์ประกอบและลักษณะกรรมของตัวละครในนวนิยาย
เรื่อง เพรงกรรม ของ โบตัน

The Elements and Characteristics of the character's karma
in the Novel in Phrengkam of Botan

Received: January 15, 2023
Revised: March 28, 2023
Accepted: April 17, 2023

ประภาพร ธนกิตติเกษม¹
Prapaporn Tanakittikasame
(pumpim111@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์นวนิยายสะท้อนกรรมของตัวละครในนวนิยาย เรื่อง เพรงกรรม ของ โบตัน ประเด็นที่วิเคราะห์ ได้แก่ องค์ประกอบและลักษณะของกรรมตัวละครในนวนิยาย เก็บข้อมูลจากตัวบทนวนิยาย โดยใช้เครื่องมือวิจัยคือ แบบบันทึกบุคลิกลักษณะของตัวละคร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลบุคลิกลักษณะตัวละครซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งกรรมที่ปรากฏในนวนิยาย ผลการวิจัยพบว่า มูลเหตุแห่งกรรม มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นปฐมภูมิ-ทุติยภูมิ พบ 8 ลักษณะ ได้แก่ คนในครอบครัวไม่เกื้อกูลกัน สูญเสีย ประจบสอพลอ ยอมจำนน มีปมด้อย ถูกแย่งความรัก ซึ่งดีซึ่งเด่น ประพฤติผิดในกาม 2) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ยึดมั่นถือมั่น ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย 3) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่เจาะจง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ขอที่พึงพิง ใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น 4) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ เคราะห์ร้าย ถูกบังคับ หลอกลวง

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, กรรม, ตัวละคร, นวนิยาย, โบตัน

Abstract

This research aimed to analyze the elements and characteristics of the character's karma in the Novel in Phrengkam of Botan. The analysis focused on the composition of Karma in novel characters. Data were collected from

¹ สาขาวิชาสหวิทยาการ สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
Program in Interdisciplinary Studies, Pathumwan Institute of Technology

novel script using a research tool, namely the character personality record form. In order to analyze character personality data, which is the cause of the karma that appears in the novel. The research results were as follows. Causes of Karma had four types, 1) Personality of the character with primary and secondary drives, which had eight attributes: no support among family members, loss, adulation, capitulation, inferiority complex, snatch of love, beating, and sexual misconduct, 2) Personality of the character with obvious-hidden drives, which had two attributes: hold Firmly, not caring about the good or the bad 3) Personality of the character with specific-unclear drives, which had two attributes: asking for supporter and care about others 4) Personality of the character with internal-external drives, which had three attributes: misfortune, being forced, deception.

Keywords: Elements, Karma, Character, Novel, Botan

บทนำ

บุคลิกภาพของมนุษย์แตกต่างกันไปตามลักษณะนิสัยและพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู ความรู้สึกแสดงออกผ่านอารมณ์ รัก โลภ โกรธ ริษยา เกิดจากความแตกต่างทั้งสิ่งแวดล้อม ภูมิหลังส่วนบุคคล ประสบการณ์ ความเชื่อ พลังทางความคิดและการดำเนินชีวิต ตัวละครในนวนิยายเป็นการจำลองภาพชีวิตของมนุษย์ที่ผู้เขียนกำหนดบุคลิกลักษณะของตัวละครให้มีความคล้ายคลึงกับมนุษย์ การดำเนินเรื่องใช้บทพูดระหว่างตัวละครสื่อสาร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง ผู้เขียนสร้างตัวละครผ่านจินตนาการ ฉาก สถานที่ บทบาทของตัวละครที่ผู้เขียนจำลองภาพนั้นทำให้ตัวละครเสมือนมีชีวิตอยู่จริง ทำให้เรื่องน่าสนใจ ชวนติดตาม (รัฐจวน อินทรกำแหง, 2539) ได้กล่าวไว้ว่าภาพชีวิตจากนิยายเป็นเหมือนสื่อกลางที่นำชีวิตจำลองของมนุษย์มาส่องแสงสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตจริงชัดเจนยิ่งขึ้น ชีวิตมนุษย์เป็นเสมือนหุ่นของนวนิยายและนวนิยายก็สะท้อนภาพของชีวิตมนุษย์ เพื่อให้มองดูภาพของชีวิตแห่งความผันแปรในโลกนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มนุษย์ทุกคนจึงมีสิทธิ์ที่จะเป็นพระเอก นางเอกหรือบางครั้งก็ถูกกำหนดบทบาทของผู้ร้าย แต่ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด มันก็คือบทบาทของชีวิตมนุษย์นั่นเอง ฉะนั้นชีวิตกับนวนิยายจึงแยกกันไม่ออก

ตัวละครทุกตัว ผู้เขียนสมมติขึ้นล้วนใช้บทพูดในการสื่อสาร ทำให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจตัวละคร เมื่อใดที่ผู้เขียนผูกปมปัญหาในเรื่อง เป็นสาเหตุให้ตัวละครเกิดแรงจูงใจกระทำดีหรือกระทำชั่ว ผู้เขียนใช้ภาษาเล่าเรื่องราว สื่ออารมณ์ความรู้สึกผ่านตัวละคร จึงถือได้ว่าตัวละครคือหัวใจสำคัญในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2556) ได้กล่าวไว้ว่า นวนิยายทุกประเภทมีตัวละครเป็นเครื่องชูโรง ไกลบ้างใกล้บ้าง ตัวละครทุกตัว

ในนวนิยายได้แสดงขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิตไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ ความสุข หัวเราะ ร้องไห้ รักเกลียด ล้วนแต่ให้ความสนใจ สะใจ ให้ข้อคิด เป็นบทเรียนทางอ้อมแก่ผู้อ่าน ดังนั้นนวนิยายจึงสนองจิตวิทยาของผู้อ่านได้ ทั้งเรื่องจินตนาการ ความเพ้อฝันและความเป็นไปไม่ได้ในชีวิตจริง หรือแม้แต่การอ้างถึงชีวิตของตัวละครที่ทุกข์ยากก็เป็นเครื่องปลอบประโลมใจ สร้างพลังใจให้รู้สึกเข้มแข็งขึ้น การอ่านชีวิตตัวละครที่ลุ่มๆ ดอนๆ ความผันผวนของชีวิตก็ทำให้เรียนรู้ নিজจริง ปลง เรียนรู้และยอมรับว่าชีวิตเป็นเช่นนี้เอง (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2560) ได้กล่าวไว้ว่า พอผู้อ่านสนใจปัญหาสังคมในบทประพันธ์ก็มักจะเลยการพิจารณาตัวนวนิยายคำถามก็คือ ผู้ที่ละเลยการพิจารณาตัวบทจะสามารถหยิบจับเอาปัญหาสังคมติดไม้ติดมือไปได้สักแค่ไหน เนื่องจากผู้แต่งมิได้แสดงแต่ปัญหาสังคม หรือมิได้แยกส่วนที่เป็นปัญหาสังคมออกมาจากส่วนที่เป็นชีวิตและที่สำคัญความหมายของชีวิตตามทัศนะของผู้แต่ง...ผู้ตอบคำถามคงต้องถามตนเองว่า ได้เคยพบบทประพันธ์ที่สะท้อนสังคมโดยไม่ได้ให้ความเข้าใจชีวิตไปด้วยบ้างหรือไม่...แน่นอนว่าคนที่คาดหวังจะหาแต่ภาพสะท้อนทางสังคมมาจากวรรณคดีโดยมองข้ามเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิต เป็นคนที่มองข้ามธรรมชาติของวรรณคดีที่เป็นงานศิลปะประเภทหนึ่ง สิ่งที่เขาอาจจะหาได้จากการเก็บข้อมูล ข้อเท็จจริงเท่านั้น

หนึ่งชีวิตย่อมไม่ลืมนำดำรงอยู่ในพันธนาการของสังคม มนุษย์อยู่ลำพังคนเดียวในโลกกว้างใหญ่มหาศาลนี้ไม่ได้ ต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเสมอ การที่มนุษย์เลือกกระทำดีหรือชั่ว มีมูลเหตุปัจจัยใดส่งผลของการกระทำนั้นอย่างไร การศึกษาผ่านตัวละคร สะท้อนสังคม สะท้อนชีวิตบุคคล ครอบครัวยุค สังคมไม่มากนักน้อย เพราะ การกระทำหรือกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ความเข้าใจในเรื่องกรรม และกฎแห่งกรรมจะช่วยเป็นหลักในการดำเนินชีวิต (สุวัฒน์ จันทรจำนงค์, 2547) กล่าวถึงกฎแห่งกรรมสอนให้เข้าใจเหตุผลและหลักการอันเนื่องมาจากเหตุปัจจัย เป็นเครื่องฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความมุ่งมั่นมานะเพื่อทำความดีงามมีเหตุมีผลและมองเห็นโลกและชีวิตตามความเป็นจริง สร้างประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองโดยไม่คาดหวังจากการพึ่งพาด้วยการสวดอ้อนวอนขอพร

นวนิยายเป็นสื่อสะท้อนกรรม เมื่อนวนิยายถูกเล่าผ่านมุมมองของผู้เขียน และผู้เขียนได้ผูกกรรมเป็นเรื่องราวเพื่อแสดงให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้น สะท้อนชีวิตทั้งด้านดีและด้านร้าย การเลือกทำกรรมดีจะนำไปสู่หนทางแห่งความสุข ความเจริญ เราให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักถึงกรรมและผลแห่งกรรม

ในส่วนของงานวิจัยด้านวรรณกรรมมีผู้ศึกษาจำนวนหนึ่งที่ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายเรื่องสั้นแหม่มพุทธธรรม ในเรื่องเล่าสะท้อนกรรม (ประภาพร ธนภิตติเกษม, 2562) ได้นำเสนอ มุมมองหลักพุทธธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเรื่องกรรม ในนิทานเรื่อง พญาคันคากนิทานทองถิ่นอีสาน กรรมชีวิตจริงของมนุษย์ และกรรมของนางโรหิณีในอรรถกถา มีการสะท้อนคิดเรื่องของการทำกรรมดี ละเว้นกรรมชั่ว

ภาพชีวิตของมนุษย์ผ่านตัวละครในนวนิยายชีวิต ทำให้เกิดคำถามชวนคิดและรื้อให้ศึกษาว่ามูลเหตุแห่งกรรมคืออะไร และกรรมส่งผลอย่างไรในชีวิตบ้าง ในส่วนของงานวิจัยด้านวรรณกรรมที่ศึกษาวิเคราะห์งานเขียนประเภทนวนิยายในแง่มุมคำสอนตามแนวพุทธศาสนานั้นยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษามูลเหตุแห่งกรรม เกิดอย่างไร กรรมส่งผลอย่างไรในนวนิยายที่สะท้อนกรรมผ่านมุมมองของผู้เขียนทำให้ผู้วิจัยประสงค์เลือกนวนิยาย แนวชีวิตสะท้อนสังคม โดยเลือกวิธีเฉพาะเจาะจง เรื่อง เพลงกรรม ของผู้แต่ง โบตัน ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและลักษณะของกรรมตัวละคร เพื่อหาคำตอบว่าบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างไรที่เป็นมูลเหตุของกรรม การตระหนักรู้ในมูลเหตุแห่งกรรมและกรรมส่งผล คือหนทางที่มุ่งสอนให้มนุษย์เลือกกระทำดี เพื่อดำรงชีวิตสุขสงบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและลักษณะของกรรมของตัวละครในนวนิยายที่เป็นมูลเหตุแห่งกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยตามรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการศึกษาตัวละคร ภูมิหลังเหตุการณ์ บทพูดของตัวละครในนวนิยาย เรื่อง เพลงกรรมของโบตัน ตามบทพูดของตัวละครที่แสดงลักษณะบุคลิกภาพ โดยใช้แนวคิดลักษณะบุคลิกภาพ Press 16 กลุ่ม (เฮนรี เอ.เมอร์เรย์, อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2562) เพื่อใช้วิเคราะห์มูลเหตุแห่งกรรมตัวละคร โดย วิเคราะห์ใน 3 ประเด็นต่อไปนี้ คือ 1) จำแนกตัวละครตามบทบาทในเรื่อง ได้แก่ ตัวละครเอก ตัวละครปฏิกิริยา ตัวละครสนับสนุน 2) วิเคราะห์องค์ประกอบกรรมของตัวละครในนวนิยาย ได้แก่ ตัวละคร บทพูด สะท้อนกรรม ฉาก ภูมิหลังของเหตุการณ์ และ 3) วิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีสิ่งเร้าภายในและภายนอกที่กระตุ้นพฤติกรรมหล่อหลอมบุคลิกภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ตารางจำแนกตัวละครในบทพูดสะท้อนกรรม 2) ตารางจำแนกลักษณะบุคลิกภาพตัวละคร ผู้วิจัยจำแนกลักษณะบุคลิกภาพที่เป็นมูลเหตุแห่งกรรม 16 แบบ ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 นี้

ตารางที่ 1 จำแนกตัวละครในบทพูดสะท้อนกรรม

นวนิยาย เรื่อง	ตัวละครเอก		ตัวละครปฏิกิริยา		ตัวละครสนับสนุน	
	เพศชาย	เพศหญิง	เพศชาย	เพศหญิง	เพศชาย	เพศหญิง
เพลงกรรม						

ตารางที่ 2 จำแนกบุคลิกภาพตัวละครที่เป็นมูลเหตุทำให้กระทำดีหรือกระทำชั่ว
เรื่อง เพรงกรรม

16.ถูกระราน		
15.หลอกลวง		
14.ถูกบังคับ		
13.เคราะห์ร้าย		
12. ใส่ใจไม่เหลือต่อผู้อื่น		
11. ขอที่พึ่งพิง		
10. ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย		
9. ยึดมั่นถือมั่น		
8. ประพฤติผิดในกาม		
7.ถูกแย่งความรัก		
6. ชิงดีชิงเด่น		
5.มีปมด้อย		
4.ยอมจำนน		
3.ประจบสอพลอ		
2.สูญเสีย		
1.คนในครอบครัวไม่เกื้อกูล		
นวนิยาย เรื่อง เพรงกรรม		
เพศชาย	สนับสนุน	
	ปักษ์	
	เอก	
	สนับสนุน	
	ปักษ์	
เอก		

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบทนวนิยาย เรื่อง เพรงกรรม ของ โบตัน โดย รวบรวมลักษณะบุคลิกภาพต่าง ๆ ของตัวละคร แล้วนำมาใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครที่เป็นมูลเหตุทำให้เกิดกรรม ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว การศึกษาบุคลิกภาพต่าง ๆ ของตัวละคร จึงมีความสำคัญ เพราะจะทำให้เข้าใจตัวละครมากเพียงพอที่จะวิเคราะห์ถึงกรรมของตัวละคร ประกอบด้วย 1) ตัวละครเป็นใคร มีสถานภาพใด มีภูมิหลังอย่างไร กระทำดีหรือชั่วได้อย่างไร 2) กรรมของตัวละครคือ กรรมใด ส่งผลอย่างไร

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกตัวละครในบทพูดและบทบรรยาย ทำให้รู้ว่าตัวละครมีใครบ้างที่ทำความดีหรือทำความชั่ว เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปวิเคราะห์มูลเหตุที่ทำให้ตัวละครก่อกรรมดีหรือก่อกรรมชั่ว ในส่วนของบุคลิกภาพตัวละครต่าง ๆ ที่เป็นมูลเหตุทำให้กระทำดีหรือชั่ว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากลักษณะบุคลิกภาพตัวละครว่าเกิดจากสาเหตุใด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาตัวบทนวนิยาย ผู้วิจัยพบว่า เหตุแห่งกรรมเกิดจากปัญหาที่มาจากบุคลิกภาพของตัวละคร แบ่งได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นปฐมภูมิ-ทศิยภูมิ พบ 8 ลักษณะ ได้แก่ คนในครอบครัวไม่เกื้อกูลกัน สูญเสีย ประจบสอพลอ ยอมจำนน มีปมด้อย ถูกแย่งความรัก ชิงดีชิงเด่น ประพฤติผิดในกาม 2) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ยึดมั่นถือมั่น ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย 3) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่กระจ่าง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ขอที่พึงพิง ใส่ใจไม่ตรึต่อผู้อื่น 4) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ เคราะห์ร้าย ถูกบังคับ หลอกลวง สรุปรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นปฐมภูมิ-ทุติยภูมิ คือ สิ่งเร้าทางด้านร่างกาย เช่น ความต้องการการดูแลเอาใจใส่เมื่อเจ็บป่วย ไม่สบาย ส่วนแรงกระตุ้นทุติยภูมิ คือ ความต้องการทางสังคม เช่น ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ ความต้องการประสบความสำเร็จ

1.1 คนในครอบครัวไม่เกื้อกูลกัน คือ ตัวละครขาดความเป็นครอบครัว ไม่อบอุ่น ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หรือคนในครอบครัวไม่ทำหน้าที่ ไม่มีใครเป็นหลัก ยามเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่มีใครดูแลรักษา เมื่อมีชีวิตคู่ คนรักหรือสามีเห็นแก่ตัว ขาดความเอาใจใส่ ปล่อยปละละเลย ไม่ดูแลครอบครัว

ดังเช่น อรุณวรรณและบุษราคัม ทั้งสองคนเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน อยู่ร่วมบ้านหลังเดียวกัน อรุณวรรณไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว พ่อแม่แยกทางกัน ส่วนบุษราคัมมีพ่อแม่ทั้งครบ ทั้งสองเติบโตในครอบครัวเดียวกัน แต่ถูกเลี้ยงดูแตกต่างกัน อรุณวรรณเรียนไม่เก่ง แต่บุษราคัมเรียนเก่งกว่ามีหน้าที่การงานที่ดีและมั่นคงกว่า แต่บุษราคัมเอาเปรียบคนในครอบครัว เธอไม่เอาใจใส่ดูแลคนในครอบครัว ดังที่ว่า

...อรุณวรรณเสียงดังกว่า ใครจะใจจิตเหมือนพวกเธอละ ใจจิตกระทั่งกับแม่แท้ๆ ให้ซักผ้าให้ผัว ตัวเองไม่ทำ ใช้แม่ นรกรจะกินกบาลตาย... น้ำนีย้อออกค่าน้ำค่าไฟอีกเชียวนะ คนมันเคยตัว (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณเติบโตในลักษณะที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว พ่อแม่แยกทางกัน ทำให้เธออยู่กับยาย อรุณวรรณเรียนไม่เก่ง บ่อยครั้งเมื่อถูกเปรียบเทียบกับบุษราคัม บุษราคัมมีพ่อแม่ทั้งครบ เรียนเก่งกว่ามีหน้าที่การงานที่ดีและมั่นคงกว่า ทำให้บุษราคัมได้รับความรักและความชื่นชมจากครอบครัว อรุณวรรณเรียนไม่สูง งานที่ทำไม่ได้เชิดหน้าชูตาครอบครัว ค่าตอบแทนไม่มาก แต่เธอมีนิสัยประหยัด มีน้ำใจช่วยเหลือคนในครอบครัวมากกว่าบุษราคัม ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครอบครัว อรุณวรรณช่วยรับผิดชอบ ขณะที่บุษราคัมถูกตามใจและได้รับความสบายตั้งแต่เด็ก จนเกิดความเคยชิน ไม่คิดช่วยเหลือใคร ทำให้อรุณวรรณและบุษราคัมมีปากเสียงกันบ่อย และมักจะมีความเห็นไม่ลงรอยกัน เหตุของกรรม อรุณวรรณมีโอกาเลือกงานน้อย แต่ขยันและตั้งใจทำงานทำให้ความรู้ความสามารถในอาชีพเพิ่มขึ้น และเธอสามารถเลี้ยงชีพและแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้บ้าง ขณะที่บุษราคัมมีงานที่ดี มีรายได้ดี แต่เนื่องจากพ่อแม่เลี้ยงตามใจ เอาใจ ได้รับความสบายและได้รับโอกาสมากกว่าทุกคนในครอบครัว ทำให้เธอคิดว่าตนเองเป็นที่หนึ่ง เกิดความเห็นแก่ตัว นึกถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ผลของกรรม อรุณวรรณกลายเป็นคนเข้มแข็ง มีมานะ สู้อชีวิต ไม่เลื่องงาน เพราะเธอไม่เคยเป็นที่หนึ่งและไม่เคยเป็นคนสำคัญในครอบครัว ทุกครั้งเมื่อเผชิญปัญหา ล้มลุกคลุกคลานมากเพียงใด เธอก็จะพยายามด้วยตัวของเธอเอง เธอไม่เคยยืนอยู่ในจุดที่สูงกว่าใคร เธอจึง

ปรับตัวได้ไม่ยาก ขณะที่บุษราคัมกลายเป็นคนอ่อนแอ เมื่อประสบปัญหายากที่จะแก้ไข เพราะตั้งแต่เด็กจนโต เธอยืนอยู่ในจุดยืนที่เป็นที่หนึ่งไม่เป็นรองใคร เป็นคนสำคัญของครอบครัว ได้รับการยกย่องเพราะเรียนเก่ง แต่เมื่อต้องเผชิญปัญหาชีวิต ปัญหาครอบครัว ฯลฯ ทำให้เธอล้มเหลวทางความคิดและจิตใจ

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การเลี้ยงดูบุตร โดยสื่อผ่านตัวละครสองตัว คือ อรุณวรรณ และบุษราคัม ทั้งสองคนมีพื้นฐานครอบครัวแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในครอบครัวเดียวกัน แต่การได้รับการอบรม สั่งสอน การดูแลเอาใจใส่ที่แตกต่างกัน ทำให้อุปนิสัย ลักษณะบุคลิกภาพ การใช้ชีวิต การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา จึงแตกต่างกัน ตัวละครถูกเปรียบเทียบโดยผู้อ่าน และผู้อ่านยังตัดสินใจเลือกนำกลวิธีบางอย่างที่ได้จากการอ่านนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อมีครอบครัวได้อีกด้วย

1.2 สูญเสีย คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะสูญเสีย คือ ตัวละครสูญเสียสิ่งที่มีคุณค่าในชีวิต เช่น สูญเสียคนรัก คนในครอบครัว ขาดสัมพันธ์ภาพกับสังคม ถูกปลดจากตำแหน่ง

ดังเช่น อรุณวรรณสูญเสียน้ำสาลินีผู้เปรียบเสมือนเสาหลักของครอบครัว หลังจากพ่อและแม่ คืออาร์และสาวิตริตาย น้ำสาลินีดูแลใส่ใจอรุณวรรณตั้งแต่จำความได้ จนวันหนึ่งสาลินีประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต ดังที่ว่า

ลูกสิบล้อชนตอนจะไปเขาใหญ่ ข่าวกาโคราชทำเอาอรุณวรรณแทบเป็นลมอยู่หน้าโต๊ะทำงาน มือที่ถือหุโทรัศพ์หั่นระริก...อรุณวรรณถามเสียงลั่น... พี่หมายความว่าน้ำนี้ไม่ใช่แค่สาหัสเธอ...หัวกระแทก เลือดคั่งในสมอง อยู่ได้ไม่กี่ชั่วโมง (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณหลานสาวผู้อาภัพของสาลินี หลังจากทีพ่อแม่แยกทางกันและทิ้งเธอไว้ให้อยู่กับตา ยาย และน้ำนี้ หรือสาลินี มีเพียงน้ำคนเดียวเท่านั้นที่รักและเกื้อกูลดูแลอรุณวรรณ การสูญเสียสาลินีผู้เปรียบเสมือนเสาหลักในชีวิตของอรุณวรรณ กระทบกระเทือนจิตใจเธอมาก ตลอดมาอรุณวรรณมีสาลินีคอยประคับประคอง สาลินีอบรมสั่งสอน ทำให้อรุณวรรณมีหลักในการดำเนินชีวิต ครองคุณธรรมประจำใจ เหตุของกรรม สาลินีประสบอุบัติเหตุ ผลของกรรม อรุณวรรณสูญเสียเสาหลัก อย่างไรก็ตามแม้จะต้องสูญเสียน้ำสาวผู้เปรียบดังเสาหลักของชีวิต เธอก็ยังประคับประคองตนเองให้ต่อสู้และยืนหยัดอยู่ได้

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง ทำอย่างไรให้บุตรหลานรู้จักคุณค่าตนเอง เข้มแข็ง และยืนหยัดอยู่รอดได้ในสังคม ภาพสะท้อนผ่านตัวละคร คือ ผู้ปกครองควรให้ความเอาใจใส่ดูแล เตือนสติเมื่อผิดพลาด ให้กำลังใจเมื่อท้อแท้ ชี้แนะให้แนวคิด ให้ยืนหยัดเมื่อพลาดพลั้ง

ให้เข้มแข็งสู้ไม่ถอย ควบคุมการขัดเกลาชีวิตให้มีคุณธรรม สาลินีเป็นต้นแบบของผู้หญิงที่เลือกทำงานตามความถนัด ใช้ความรู้ความสามารถหาเลี้ยงชีพ ดูแลครอบครัว ไม่เบียดเบียนผู้อื่น แนวทางในการดำเนินชีวิตของเธอเป็นแบบอย่างให้แก่อรุณวรรณ หลายครั้งที่ต้องเผชิญปัญหา แต่สาลินีก็เป็นตัวอย่างที่ดีในการครองตน ครองคนและครองงาน อรุณวรรณได้รับอิทธิพลจากสาลินี ทำให้เธอมีบุคลิกต้นแบบเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เมื่อถึงเวลาที่ต้องเผชิญกับความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ อรุณวรรณก็สามารถผ่านพ้นไปได้ในที่สุด

1.3 การประจบสอพลอ คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะประจบสอพลอ คือ การพูดหรือทำให้บุคคลอื่นรัก ชอบ หรือการประจบประแจงผู้ที่มีฐานะสูงกว่า ด้วยการกล่าวร้ายป้ายสีผู้อื่น พูดให้คนอื่นเสียหาย

ดังเช่น อลงกต เป็นลูกของหลานสาวสาลินี แม่และพ่อไปทำงานอยู่ต่างประเทศ สาลินีดูแลหลานด้วยความรัก ในบ้านมีหลานหลายคน ทำให้อลงกตกลัวว่า สาลินีจะไม่รัก จึงประจบเอาใจยาย ดังที่ว่า

...อลงกตปฏิบัติตามคำสั่งเพราะกลัวคุณยายนี้จะไม่รักเจ้าหล่อนอีกคน
แม่หนูรู้ตัวว่าตนหมด ความหมายเสียแล้ว ยายประดับเห่อหลานคนใหม่ คนอื่นๆ ในบ้านก็ล้วนแต่รักและหลงหลานคนใหม่... (โศภิตา, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร อลงกตเป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่นจากพ่อและแม่ มีเพียงยายสาลินีเท่านั้นที่ให้ความเอาใจใส่และดูแลหลาน สาลินีเป็นผู้หญิงที่เป็นแบบอย่างของความอดทน ขยัน อดออม มีเมตตาธรรม และมีรักที่บริสุทธิ์ให้อลงกต เมื่อหลานสาวขาดพ่อและแม่ สาลินีเข้าใจและห่วงใยหลาน เลี้ยงด้วยความรัก ไม่ปล่อยให้อดอยาก เหตุของกรรม สาลินีให้ความรักความอบอุ่นหลานอย่างจริงใจ คอยอบรมสั่งสอนหลานด้วยความเมตตา ผลของกรรม อลงกตให้ความเคารพรักสาลินี เชื่อฟังในคำสั่งสอน มีสาลินีเป็นหลักยึดของชีวิต และคำสอนเหล่านั้นติดตามเหมือนเงาตามตัวอลงกตไปจนเติบโต

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวเป็นสิ่งที่สร้างได้ดังตัวละครสาลินีที่รัก ให้ความกรุณาหลานสาว เอาใจใส่และห่วงใยด้วยความจริงใจ เป็นสิ่งที่สัมผัสได้ทั้งกาย วาจาและใจ ความเมตตากรุณานี้ทำให้หลานสาวซึมซับ ส่งผลให้หลานสาวรู้จักแบ่งปันผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศ.ศาสตรา (2563) ดังว่า ผู้ที่มีจิตกรุณาย่อมมีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ จิตที่มีความกรุณาจะผลักดันให้เกิดความประพฤติที่เกื้อกูลผู้อื่น สรุปได้ว่าความรัก ความเมตตาเป็นสิ่งที่พึงกระทำ ทำให้ชีวิตมีความสุข

1.4 การยอมจำนน คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะยอมจำนน คือ ตัวละครที่เลือกกระทำตามใจผู้อื่น เห็นด้วย คล้อยตามผู้อื่น ยอมรับโดยคุณิ ตัวละครเลือกยอมรับผิด หรือยอมให้ลงโทษโดยไม่ขัดขืน

ดังเช่น บุษราคัมไม่ชอบทำงานบ้าน ตั้งแต่เด็กจนโตเธอละเว้นงานในบ้าน เพราะมีข้ออ้างคือเรียนหนังสือ เพราะเธอเรียนเก่งทำให้ทุกคนในครอบครัวชื่นชม แต่สิ่งที่ติดตัวคือความเกียจคร้าน ไม่ดูแลบ้านช่อง เป็นแม่แบบความเกียจคร้าน พิมานผู้เป็นพ่ออดทนหาใจ ต้องบังคับ บุษราคัมถึงจะยอมทำ ดังที่ว่า

ยายบุษ ลูกแก่นะมันทำเลอะเทอะไม่รู้จักเช็ดถูซะมั่ง แกเป็นแม่บ้าน ประสาอะไรกนิสยกิจงานบ้านนี้ไม่เคยทุเลาเลยนะ นั่นแหละบุษราคัมจึงจะลุกขึ้นไปทำ ด้วยใบหน้าอง้งำ ปากก็บ่นพึม...จนพิมานแหวขึ้นมาหล่อนจึงจะเจียบไปได้บ้าง (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร บุษราคัมเอาแต่ใจ ตนเอง เห็นแก่ตัว เกียจคร้าน เหตุของกรรม บุษราคัมถูกลี้นดูแบบพ่อแม่ตามใจ เธอได้รับโอกาสและความสะดวกสบายมากกว่าลูกหลานทุกคนในครอบครัว เมื่อเธอต้องการสิ่งใด พ่อแม่ก็จัดหามาให้ ผลของกรรม บุษราคัมเห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เธอเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ทำให้ลูกเกียจคร้าน เห็นแก่ตัว

ผู้เขียนสะท้อนคิดเรื่อง การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกหลาน เริ่มต้นตั้งแต่สังคมเล็ก ๆ คือ ครอบครัว พ่อแม่ใส่ใจดูแลลูก ไม่ปล่อยปละละเลยเมื่อทำสิ่งผิด เมื่อลูกหลานซึมซับบุคลิกลักษณะ หรือเลียนแบบบุคลิกภาพ พ่อแม่ควรชี้แนะ เมื่อพลั้งพลาดก็ต้องตักเตือน และบ่มนิสัยขัดเกลาควบคุมการส่งเสริมคุณธรรม เมื่อเด็กเหล่านั้นเติบโตก็จะสามารถปรับตัว และดำรงตนอยู่ในสังคมได้ สองคล้องคำสอนองค์ดำไล ลามะ (สมลักษณ์ สว่างโรจน์, 2563) กล่าวไว้ว่าครอบครัว คือ สถาบันที่มีบทบาทสำคัญที่สุด และควรจะมี ความสงบสุขอย่างแท้จริง ถ้าครอบครัวไม่ถ่ายทอดเพียงความรู้แต่ถ่ายทอดคุณค่าทาง ศีลธรรมที่แท้จริงด้วย ครอบครัวจะเป็นที่ที่คนเราได้เรียนรู้เพื่อมีชีวิตอยู่อย่างซื่อสัตย์และ เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น

1.5 มีปมด้อย คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะมีปมด้อย คือ ตัวละครที่มีลักษณะความคิด ความรู้สึก อารมณ์หรือการกระทำที่แสดงออกถึงความต่ำต้อยกว่าผู้อื่น รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถไม่เท่าเทียม

ดังตัวละครอรุณวรรณ มีปมด้อย ดังที่ว่า

“...สมองคนมันไม่เท่ากัน แล้วเด็กอยู่ไกลพ่อไกลแม่ มีปัญหาอยู่แล้ว เนี่ย ยังจะซ้ำเติมเขาอีก” “พี่นี่ก็ เนี่ยไม่ได้ซ้ำเติม แต่อยากกระตุ้นเขาต่างหาก เอาแต่นั่งซึม ๆ ไม่ไหวเลย ต้องคอยเอาไฟลงกัน ไม่งั้นไม่ลุก...เมื่อถูกเตือนสติเนี่ยก็จะดีขึ้นสองสามวัน ไม่พูดว่าอะไรอรุณวรรณอีก แต่พอนานวันเข้าเนี่ยก็อดปากไว้มืออยู่ พูดจาอ่อนแคะตำหนิอรุณวรรณอยู่บ่อย ๆ (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณเป็นลูกพี่ลูกน้องกับบุษราคัมและทิพลดา อรุณวรรณสวยและเก่งไม่เท่าบุษราคัมและทิพลดา ทำให้เธอไม่เป็นที่รักของผู้ใหญ่ นอกจากสาลินี ผู้เป็นน้าเท่านั้นที่ให้ความเมตตาและรักอรุณวรรณ ด้วยเหตุนี้ทำให้เธอน้อยเนื้อต่ำใจและด้อยค่าตนเอง เหตุของกรรม อรุณวรรณรู้สึกมีปมด้อยเพราะแม่ปล่อยให้เธอให้อยู่กับตา ยาย และน้าสาลินีตั้งแต่เด็กจนโตอรุณวรรณไม่เคยได้รับความอบอุ่นจากพ่อและแม่ และเรียนไม่เก่ง เธอจึงมักด้อยค่าตนเองเสมอ แต่อรุณวรรณมีสาลินีดูแล สั่งสอนเป็นแบบอย่าง ผลของกรรม ส่งผลให้อรุณวรรณเติบโตเป็นคนคุณภาพมีความอ่อนโยนและเข้มแข็ง

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง คนดี สร้างได้ ดังตัวอย่าง อรุณวรรณ แม้จะขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ แต่เธอก็มีผู้ใหญ่ให้ความเมตตา สาลินีกล่อมเกลาลานสาวด้วยจิตกุศล เธอเป็นต้นแบบของความเสียสละ ความเข้มแข็ง ความมัธยัสถ์และอดออม สาลินีเป็นคนที่รู้จักการวางแผนชีวิต เธอถ่ายทอดแนวคิดให้อรุณวรรณตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ อรุณวรรณซึมซับสิ่งที่สาลินีบ่มเพาะ ทำให้อรุณวรรณเติบโตเป็นคนดี มีอาชีพการงานที่เลี้ยงตนเองได้ ดำรงชีวิตพออยู่พอกิน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ประพฤติดินในกาม มีความเด็ดเดี่ยวและเด็ดขาดในตนเอง ภาพสะท้อนจากตัวละครแสดงให้เห็นว่า คนดี สร้างได้ เพราะได้รับความเมตตาและความปรารถนาดีอย่างบริสุทธิ์ใจ สอดคล้องกับแนวคำสอนของพระอาจารย์สุทัศน์ โกสโล (2561) ที่ว่า เมตตา คือ ความรักความปรารถนาดีเป็นความปรารถนาความสุขเพื่อผู้อื่น แบ่งได้เป็น เมตตาทางกาย คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเคารพนับถือกัน เมตตาทางวาจา คือ การแนะนำตักเตือนด้วยวาจาสุภาพ หวังดีต่อกัน และเมตตาทางจิตใจ คือ มองกันในแง่ดี คิดทำประโยชน์แก่กัน แบ่งลาภอันชอบธรรม ผู้มีเมตตาอยู่เนือง ๆ หน้าจะผ่องใส เทวดารักษา มิตรสหายมีมาก

1.6 ถูกแย่งความรัก คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะถูกแย่งความรัก คือ ตัวละครที่เคยเป็นคนสำคัญหรือเคยเป็นคนที่ถูกยกย่องมาก่อน เมื่อเวลาผ่านไป ความสำคัญหรือความเป็นหนึ่งถูกคนอื่นมาเบียดเบียน ในที่สุดหมดความสำคัญ ดังเช่น อรุณวรรณเติบโตในครอบครัวขนาดใหญ่ พ่อของเธอติดเหล้า พี่น้องเรียนเก่งกว่า หน้าตาดีกว่า เป็นที่รักและชื่นชมของตายายมากกว่า ดังที่ว่า

อรุณวรรณใกล้ชิดกับน้าสาวมากกว่าสองพี่น้อง นิสัยสงบเสถียรเพราะรู้ตัวดีว่าอยู่ไกลพ่อแม่หน้าซำพ่อ ยังชี้เมาหย่าเป ชอบตลก ความทรงจำของเด็กน้อยจึงเต็มไปด้วยความขมขื่น...อรุณวรรณเรียนอ่อนเกือบตก ผลสอบปรากฏออกมาคราวใดหล่อนก็จะถูกยายกับน้าดูว่าไม่ตั้งใจเรียน ...สอบเกือบตกให้รางวัลได้ยังไง สวยก็สู้ไม่ได้ ยังเรียนแย่กว่าอีก (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณเกิดและเติบโตในครอบครัวขยาย ลักษณะครอบครัวขนาดใหญ่ ลูกหลานหลายคน ทั้งเรียนเก่งกว่าหน้าตาดีกว่า เป็นที่รักที่ชื่นชมมากกว่า ด้วยเหตุนี้ทำให้อรุณวรรณรู้สึกด้อยเมื่อเทียบตนเองกับพี่น้อง เหตุของกรรม อรุณวรรณรู้สึกถูกแย่งความรักเพราะมีพี่น้องหลายคน อีกทั้งผู้ใหญ่ในครอบครัวไม่ยุติธรรม ให้ความรัก และชื่นชมหลาน ๆ ที่เรียนเก่งกว่า หน้าตาดีกว่า มีชีวิตชีวามากกว่า ผลของกรรม อรุณวรรณจึงมีลักษณะแยกตัวออกจากครอบครัวตั้งแต่เด็ก และมักจะเกิดความรู้สึกคับข้องและเครียดซึ่งที่ต้องช่วยเหลือคนอื่น ๆ ในครอบครัว ซึ่งทำให้อรุณวรรณกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การเลี้ยงดูบุตรหลานในครอบครัวขยาย ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ผู้ใหญ่ควรให้ความรัก ดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนในฐานะที่เป็นครูคนแรกของลูก และสอนลูกด้วยความเท่าเทียมกัน ไม่มากไม่น้อยกับคนใด และควรปลูกฝังให้ลูกหลานมีคุณธรรมประจำใจ รู้จักรักและเอื้อเฟื้อต่อกัน มีความสามัคคี เมื่อผิดพลาดก็รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กิ่งแก้ว อัทธการ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า เริ่มแรกให้สร้างนิสัย คือ บุคลิกภาพภายใน เริ่มแรกปฏิบัติเพื่อให้ได้สภาวะทางจิตวิญญาณและผลจะตามมาเอง ตัวอย่างที่เปรียบเทียบให้เห็นคือ เมื่อดอกบัวบาน ฝักจะมาเองเพื่อให้ได้น้ำฝัก ดังนั้นให้ดอกบัวของบุคลิกภาพบานเต็มที่ผลจะตามมา นี่คือบทเรียนที่ยิ่งใหญ่บทหนึ่ง...ไม่ต้องรีบร้อนที่จะให้ความคิดกับใคร เริ่มแรกขอให้มื่ออะไรที่จะให้ เพราะการสอนไม่ใช่การพูด การสอนไม่ใช่การให้หลักอุดมการณ์ มันคือการสื่อสารสาระ สภาวะทางจิตวิญญาณสามารถสื่อสารโดยตรง...เพราะฉะนั้นก่อนอื่นสร้างนิสัยนี้เป็นหน้าที่สูงสุด ตัวละครในนวนิยายสะท้อนภาพชีวิตครอบครัว สำคัญที่สุดคือการปลูกฝังให้ลูกหลานมีคุณธรรมประจำใจ

1.7 ชิงดีชิงเด่น คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะชิงดีชิงเด่น คือ ตัวละครที่ต้องการเป็นที่หนึ่ง หรือเป็นคนสำคัญ หากไม่ดีหรือไม่เด่น ก็จะหาทางทำให้เป็นจุดสนใจ หรือเป็นคนสำคัญให้ได้ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะนี้มักจะเป็นคนที่ไม่รู้จักคำว่าแพ้หรือชนะ เป็นคนที่มีปมด้อย ใช้อารมณ์และความรู้สึกนึกคิด คิดว่าตนเองต่ำต้อยกว่าผู้อื่น จึงต้องการลบปมด้อย สร้างปมเด่น เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา

ดังเช่น บุษราคัมเกิดและเติบโตในครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ เธอเป็นที่หนึ่งไม่เคยเป็นที่สองรองใคร ตากับยาย พ่อและแม่รักเธอและให้หน้าเธอ ด้วยเพราะบุษราคัมสวยและเรียนเก่งกว่าทุกคนในครอบครัว ดังที่ว่า

บุษราคัมตอนแรกตื่นเต็นยินดีเพราะคิดว่าอาสาวจะขายตามที่หล่อนเคยขอร้อง พอรู้ว่าเป็นการกันรั้วเพื่อแบ่งมรดกให้อรุณวรรณ บุษราคัมถึงกับโวยวายให้นังรุณมันตั้งร้อยยี่สิบว่า ลำเอียงนี้ แล้วบุษละ...นึกดูซี ที่สองร้อยว่า ให้นังรุณมันตั้งร้อยยี่สิบแล้วพวกเราตั้งหลายคน (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร บุษราคัมเกิดและเติบโตในครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ลูกหลานหลายคน บุษราคัมเป็นที่หนึ่งเพราะเธอมีหน้าตาดี เรียนเก่งกว่าลูกหลานทุกคน ทำให้เธอเป็นที่หนึ่ง ไม่เคยเป็นที่สองรองใคร เมื่อถูกเปรียบเทียบ เธอจะดีเด่นกว่าใคร เหตุของกรรม ครอบครัวเลี้ยงดูบุตรหลานไม่เท่าเทียมกัน บุษราคัมดีเด่นกว่าทุกคน และได้รับความชื่นชมยกย่องจากญาติผู้ใหญ่ตั้งแต่เด็กจนโต ทำให้เธอแพ้ไม่เป็น ผลของกรรม บุษราคัมไม่รู้จักรักเธอเพื่อ เธอต้องได้รับเสมอและต้องได้รับมากกว่าคนอื่น เมื่อถูกเปรียบเทียบเธอจะเป็นที่หนึ่งเสมอ เพราะเหตุนี้ทำให้บุษราคัมแพ้ไม่เป็น และเธอไม่เคยคิดว่าการแบ่งปันให้คนอื่น ๆ ในครอบครัวเป็นสิ่งที่ควรกระทำ บุษราคัมเห็นแก่ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรม อาทิ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่ชิงดีชิงเด่น ไม่เห็นแก่ได้ คุณธรรมเหล่านี้ ต้องเริ่มปลูกฝังในวัยเด็ก และเริ่มต้นจากครอบครัว ญาติผู้ใหญ่ควรอบรม เลี้ยงดูบุตรหลาน ให้รู้จักรักและเมตตาผู้อื่น เน้นการแบ่งปันและการช่วยเหลือคนอื่น ปลูกฝังให้มีจิตอาสา ซึ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต และต้องเริ่มจากครอบครัว หากเด็กถูกละเลย มุ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เมื่อเติบโตขึ้นก็จะมีแต่ความเห็นแก่ได้ ไม่นึกถึงผู้อื่น และดำเนินชีวิตอย่างไร คุณธรรม เมื่อครองตนไม่ได้ ก็ย่อมลำบากในการครองคนและครองงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ศ.ศาดรา (2563) ดังที่ว่าพระพุทธเจ้าสอนให้ดำเนินชีวิตด้วยสติ รู้จักใช้ปัญญา ไตร่ตรองก่อนที่จะกระทำสิ่งใด สอนให้รู้จักดำเนินชีวิตโดยความไม่ประมาท เพื่อที่ว่าจะไม่ตกสู่ทางอกุศลกรรมโดยที่ไม่รู้ตัว เพราะกิเลสเป็นสิ่งที่กำลังมาก สามารถจุดรั้งให้คนตกสู่อกุศลกรรมได้โดยง่าย หากจิตไม่มีความเข้มแข็งมากพอ

1.8 ประพฤติผิดในกาม คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะประพฤติดีกในกาม คือ ความประพฤติดีกลูกเมียคนอื่น ปัญญาผิดบอด หลงผิดมัวเมา เป็นการกระทำของคนขลาด ลักลอบ ทำอย่างปิดบัง หลบ ๆ ซ่อน ๆ เป็นผู้ที่ไม่มองอาจเปิดเผย

ดังเช่นพินานสามีของบุษราคัม เขาลุ่มหลงมัวเมาในตัณหาราคะ ดังที่ว่า
... แกเป็นของฉันท ห้ามยุ่งกับคนอื่น ... แกเป็นของฉันทเท่านั้น จำไว้นะ แกเป็นสมบัติของฉันท (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร พินานลุ่มหลงเมตทางเพศหลานสาว เขามัวเมาในกามตัณหา เหตุของกรรม เขาบังคับและขึ้นใจลงกตหลานสาว เขาบังคับขึ้นใจและข่มขู่เธอ เขาปกปิดความชั่ว ไม่มีใครรู้ ลงกตคันพิมาน เธอกรอกยาบ้าใส่ลงในเหล้าให้พินานดื่มวันละเล็กวันละน้อย ผลของกรรม พินานติดยาบ้า และเกิดอาการหลอน สุดท้ายพินานขาดสติ เมมาอาละวาด สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เขาถูกตำรวจจับและภายหลังกลายเป็นบ้าต้องเข้าสถานบำบัด และไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง กรรมใดใครก่อ กรรมนั้นย่อมคืนสนอง ผู้เขียนสะท้อนภาพผ่านตัวละคร พิมาน กลุ่มหลงเมาในวัฒนธรรมค่านิยมตะวันตก ช่มชืดได้แม้กระทั่งหลานสาวของตน มากไปกว่านั้นเขายังหวังจะครอบครองเธอ ไม่ให้เป็นของชายอื่น ความเห็นแก่ตัวของพิมานทำให้เขาได้รับกรรมในตอนสุดท้าย ทั้งติดยาบ้า ประสาทหลอน และกลายเป็นเสียสติ ซึ่งภาพตัวละครที่สะท้อนผ่านนวนิยายทำให้ได้แง่คิดสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ใช้ชีวิตให้ไกลจากกิเลส ตัณหา ห่วงไถ่ยาเสพติด จะทำให้ชีวิตมีความสุข สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า โสโธ (2561) กล่าวถึงผู้มีปัญญาพึงสร้างที่พึ่งด้วยคุณธรรม บารมีธรรม ไม่ประมาทในการทำความดี มีความรอบคอบระมัดระวัง มีสติ รู้จักข่มจิตใจและข่มกิเลสตัณหา ... เมื่อใดได้เข้าใจธรรมชาติของจิตใจ ธรรมชาติของโลก เมื่อนั้นทุกข์ก็จะหายไป

2. บุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง คือ ลักษณะบุคลิกภาพที่มีการแสดงออกชัดเจน ส่วนแรงกระตุ้นปิดบัง คือ อยากทำให้เขาเจ็บช้ำ แต่ยังไม่มีโอกาส จึงยังไม่ทำทำได้เพียงเฝ้าหรือรอคอยวันเวลา การต้องปิดบังก็เพราะเป็นสิ่งที่เปิดเผยไม่ได้ อาจเป็นเพราะไร้อำนาจ ผิดจรรยาบรรณ หรือเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ ผู้วิจัยพบว่า บุคลิกภาพของตัวละครที่จัดอยู่ในลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง ได้แก่ 1) ยึดมั่นถือมั่น และ 2) ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย รายละเอียด ดังนี้

2.1 ยึดมั่นถือมั่น คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะยึดมั่นถือมั่น คือ ตัวละครที่ยึดถืออย่างมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงง่ายๆ เช่น การยึดมั่นในหลักการ ยึดมั่นในตัวบุคคล หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แม้จะมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งพยายามโน้มน้าวใจด้วยเหตุและผลก็ยากที่จะเชื่อหรือเปลี่ยนแปลงความคิดได้

ดังเช่น ประดับ ผู้เป็นยายยืนยันว่าจะไม่ยอมคืนลูกกตให้กับพ่อแม่ไปเลี้ยงที่อเมริกา เพราะประดับเลี้ยงลูกกตตั้งแต่แบเบาะ ความยึดมั่นถือมั่นว่าตนเองนั้นเลี้ยงหลานได้ ดังที่ว่า

ฉันไม่ให้เอาหลานฉันไป ประดับยืนยันเสียงแข็งเมื่อหมอานนท์กับทิพลดาจะมารับหนูลงกตไปอเมริกาด้วยกัน...สงสารเด็กมันมั่งหรือไง เขาไม่รู้จักรอกพ่อแม่เกิดมาไม่เคยเห็นหน้าค่าตา เป็นคนแปลกหน้าแท้ๆอยู่มาเจอหน้ากันวันสองวันก็จะมาพรากเอาตัวไปจากคนเลี้ยง ฉันเป็นยายเลี้ยงมาตั้งแต่ออกจากท้องแม่เป็นยิ่งกว่ายายยิ่งกว่าแม่อีก (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร ประดับไม่พอใจที่อานนท์และทิพลดามาทวงลูกคืน หลังจากที่ทั้งสองคนได้นำออลงกตมาฝากให้ประดับเลี้ยง และเมื่อถึงเวลาก็กลับมารับ เพื่อจะพาออลงกตไปอเมริกาด้วยกัน แต่ประดับเลี้ยงออลงกตมา

ตั้งแต่แบเบาะ ความยึดมั่นถือมั่นว่าตนเองเป็นแม่ เป็นยายย่อมเลี้ยงหลานได้ดี เหตุของกรรม ประดับไม่รู้จักปล่อยวาง เธอเลือกที่จะยึดหลานมาไว้ในความดูแล โดยไม่คิดถึงวันข้างหน้าว่าเด็กควรจะได้รับ การอบรมสั่งสอนและอยู่กับพ่อแม่ดีที่สุด ประดับมีลูกหลานหลายคน นอกจากนั้นประดับยังรักหลานไม่เท่ากัน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของหลานมีความเหลื่อมล้ำ ผลของกรรม อดทนไม่ได้ รับการเอาใจใส่ดูแล เธอกลายเป็นเด็กขาดความอบอุ่น ครอบครัวใหญ่เมื่อต่างคนต่างอยู่ ในที่สุดอดทนก็ถูกน้ำเซียงบังคับขึ้นใจ

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง ความอบอุ่นเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของครอบครัว การเลี้ยงดูและการอบรมบุตรหลาน ควรให้ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในครอบครัว การดูแลเอาใจใส่บุตรหลานอย่างใกล้ชิดเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่าปล่อยปละละเลย หากครอบครัวมีขนาดใหญ่ การให้ความดูแลบุตรหลานต้องคอยสังเกตและอย่าปล่อยให้เด็กผู้หนึ่งอยู่ตามลำพังกับผู้ใหญ่ต่างเพศที่ไม่ใช่พ่อกับแม่ เพราะอาจเกิดเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง การป้องกันไว้ดีกว่าแก้จึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำ เพื่อลดปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ

2.2 ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย คือ นิ่งเฉย ไม่แสดงความรู้สึก ไม่ทุกข์ร้อน ไม่รู้สึกยินดียินร้าย หรือไม่สนใจใยดีต่อสิ่งหรือเหตุการณ์ใด ๆ

ดังเช่น อรุณวรรณไม่ใส่ใจที่บุษราคัมลูกพี่ลูกน้องของเธอแต่งงานกับพิมาน ผู้ชายที่เคยคบหาใจกับเธอมาก่อน สาลินีสาวแปลกใจที่อรุณวรรณไม่เดือดเนื้อร้อนใจ ดังที่ว่า

รู้สึกยินดีจะ นานี่ อรุณวรรณกระแทกเสียงเล็กน้อย ยินดีที่ขาดกันไปได้ด้วยดี ไม่ได้โกรธกันทะเลาะกัน ยินดีกับพี่บุษที่ได้แฟนเป็นวิศวกรโรงงานประกอบรถยนต์เงินเดือนหลายหมื่น แต่รุณดีใจที่ไม่ต้องผูกพันกับนายพิมานคนนี้ต่อไป...”รุณไม่ยอมเป็นอย่างแม่แน่ๆ นอนกอดขวดเหล้า ให้ขวดเหล้า มันบาดมืออาวนะ...กรรมของใครของมันนะ นานี่ (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณเติบโตในครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น เมื่อเธอคบหากับพิมานแล้วเขาเผยตัวตนว่าเขาเป็นคนเจ้าชู้ เธอจึงตัดใจจากเขาได้ไม่ยาก เพราะเธอไม่ต้องการสร้างชีวิตครอบครัวร่วมกับผู้ชายที่มากรักหลายใจ เหตุของกรรม อรุณวรรณผิดหวังจนเคยชิน ทำให้สาลินีสาวเป็นต้นแบบชีวิตที่สู้อดทน ไม่อ้อผู้ชาย ผลของกรรม การเติบโตมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์พร้อม ขาดความอบอุ่น แต่ได้แบบอย่างที่ดีจากสาลินี ทำให้อรุณวรรณเป็นผู้หญิงเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว ตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตในแบบฉบับของตน โดยไม่เบียดเบียนหรือคดโกงใคร

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ภาพตัวละครผู้หญิงในแบบฉบับของ สาลินี และอรุณวรรณที่มีความเข้มแข็ง อดทน มัธยัสถ์ รู้จักวางแผนชีวิต ประกอบอาชีพที่สุจริตตามแบบที่ตนเองเลือกและถนัด เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่หาทางออก ไม่ท้อถอย ตัวละครทั้งสองเป็นแบบอย่างที่ดีที่ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดที่ได้จากตัวละครไปปรับใช้ในชีวิตได้ สอดคล้องกับคำสอนองค์ดาไล ลามะ (อ้างอิงในสมลักษณ์ สว่างโรจน์, 2563) ที่ว่า ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม จงอย่าท้อแท้ เพราะใครก็ตามที่พุดกับตนเองว่า ฉันจะประสบความสำเร็จ จะสามารถบรรลุเป้าหมายของตนได้ แต่ถ้าคุณคิดว่า เป็นไปไม่ได้ ฉันไม่สามารถ ฉันไม่มีวันทำได้ เขาก็จะล้มเหลว สุภาจิตติเบตกล่าวไว้ว่า เราไม่สามารถสลัดความจนออกไปได้ด้วยการสูญเสียกำลังใจ

3. บุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่กระจ่างซัด คือ ลักษณะบุคลิกภาพที่มีการแสดงออกทั้งที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน และไม่ชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าในบางขณะหรือบางสถานการณ์มนุษย์ไม่สามารถบอกได้ว่าทำสิ่งนี้ สิ่งนั้นเพื่ออะไร หรือทำไมต้องทำ ผู้วิจัยพบว่า บุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่กระจ่าง ได้แก่ 1) ขอที่พึ่งพิง และ 2) ใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น รายละเอียด ดังนี้

3.1 การขอที่พึ่งพิง คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะขอที่พึ่งพิง คือ ตัวละครขาดความมั่นคงหรือขาดความเชื่อมั่นในตน ไม่มีทางออกกับสถานการณ์หรือสิ่งที่เผชิญอยู่ ทำให้เกิดความอ่อนไหวทางอารมณ์ ต้องการที่พึ่งพิงทางจิตใจ

ดังเช่น อลงกตเป็นเด็กขาดความอบอุ่น พ่อแม่ไปทำงานอยู่ต่างประเทศ แล้วไม่ได้กลับมารับเธอไปอยู่ที่อเมริกาด้วย ทำให้อลงกตเสียใจ คิดว่าพ่อแม่ทิ้งเธอ อลงกตมีเพียงพิริยุตม์ที่เข้าใจเธอ เขาขาดความอบอุ่นเพราะไร้พ่อขาดแม่ จึงมีประสบการณ์ชีวิตคล้ายคลึงกันกับอลงกต ทำให้เขาเข้าใจเธอ ดังที่ว่า

อลงกตกะพริบตาถี่ ๆ กลืนน้ำตาที่ไกล้วรวง ขยับเข้าไปยืนชิดเขา เขาทิ้งเราไป หล่อนพูดเสียงเบา เขาไม่ได้รักเราเลย อย่าคิดอย่างนั้นเลย ผัน ความจำเป็นของแต่ละคน ไม่เหมือนกัน ...ถ้าผันเข้าใจแม่ ผันก็จะสบายใจขึ้น (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อลงกตเป็นเด็กขาดความอบอุ่น พื้นฐานครอบครัวของเธอไม่สมบูรณ์ เมื่อเธอมีพิริยุตม์ที่โตกว่าและเข้าใจเธอ ทำให้อลงกตมีพิริยุตม์เป็นที่พึ่งพิง เหตุของกรรม อลงกตคิดเสมอว่าพอกับแม่ทอดทิ้งเธอไป เพราะพ่อแม่ไม่เคยกลับมาหาและไม่เคยแสดงความห่วงใยเธอเลยตั้งแต่เด็กจนโต ผลของกรรม อลงกตตัดสินใจปลั่งพลาดบ่อยครั้ง เพราะไม่ได้รับคำชี้แนะจากผู้ใหญ่ การที่เธอมีพิริยุตม์เป็นที่พึ่งจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด

จากบุคลิกภาพของตัวละคร ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การอบรมเลี้ยงดู บุตรหลาน ควรให้ความเท่าเทียม เสมอภาค รักห่วงใยทุกคน อบรมสั่งสอนให้ดำเนินชีวิต ด้วยคุณธรรม การสื่อสารผ่านตัวละครลงกต เด็กหญิงที่เติบโตในครอบครัวขนาดใหญ่ ตายายมีหลานหลายคน รักหลานไม่เท่ากัน เลี้ยงดูเหลื่อมล้ำ การเอื้อเฟื้อใส่ใจไม่ทั่วถึง อาจเป็น สาเหตุก่อให้เกิดความแตกแยก และทุกคนในครอบครัวไม่รักไม่เกื้อกูลกัน สอดคล้องกับคำ สอนขององค์ดาไล ลามะ (สมลักษณ์ สว่างโรจน์, 2563) ดังที่ว่า ถ้าเราไม่รู้จักพิจารณาเรื่อง ต่างๆ ให้ดี ถ้าความสามารถในการมองสิ่งต่างๆ เป็นเพียงการมองระยะสั้น ถ้าวิธีการที่ใช้มี ลักษณะผิวเผิน และถ้าไม่พิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยสายตาที่เปิดกว้างและผ่อนคลาย เราจะ เริ่มทำให้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ กลายเป็นความยุ่งยากร้ายแรง

3.2 ใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะใส่ใจไม่ตรี ต่อผู้อื่น คือ ตัวละครที่มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และแสดงน้ำใจ มีสัมพันธไมตรีดีต่อกัน

ดังเช่น พิริยุดมเตือนสติลงกตด้วยความรู้สึกห่วงใยและปรารถนาดีต่อ เธอด้วยความจริงใจ ดังที่ว่า

“ฝันก็เขียนจดหมายไปบอกแม่ชีว่าบ้านนี้เป็นของฝัน กลับมาอยู่ได้ หมอ แกจะอยู่นั่นก็เรื่องของแกเลิกกันแล้วนี่ พิริยุดมแนะนำ อีกหน่อยพี่บ๊องก็คงจะเหมือนพ่อ ทิ้งเก่าไปหาใหม่ พี่ไม่เป็นอย่างนั้นแน่นอน พี่มันคงเสมอ รับรอง (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร พิริยุดมมีความห่วงใย และใส่ใจดูแลลงกต เขาโตกว่าเธอ เมื่อมีโอกาสนี้ใกล้ชิด ดูแลลงกตตั้งแต่เธอยังเด็กมาก เมื่อลงกตแสดงออกว่ารัก เชื้อพึง ไว้วางใจ มั่นใจและติดตามเขา ไม่ว่าเธอจะมีปัญหาเล็ก ใหญ่เพียงใด พิริยุดมเป็นฮีโร่สำหรับเธอ สิ่งเหล่านี้เองทำให้พิริยุดมมีความเป็นผู้นำและเป็น ผู้ใหญ่ และ ทำให้บุคลิกของเขามีความใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น เหตุของกรรม พิริยุดมช่วยเหลือ ลงกตทุกครั้งที่เขาเผชิญกับปัญหา ผลของกรรม พิริยุดมได้รับความไว้วางใจและได้รับความ รักด้วยหัวใจบริสุทธิ์จากลงกต

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่องความห่วงใยเอื้ออาทรด้วยความจริงใจสามารถ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคนได้ ภาพสะท้อนตัวละครลงกตที่เคียดขี้กับปัญหาชีวิต ไม่มี ทางออก แต่เมื่อเธอได้รับความห่วงใย และความมีเมตตาอย่างจริงใจ ทำให้เธอเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม มีความอ่อนโยนและจิตใจสงบ สอดคล้องกับคำสอนขององค์ดาไล ลามะ (สมลักษณ์ สว่างโรจน์, 2563) ดังที่ว่าสิ่งสำคัญคือการรับรู้แต่เนิ่น ๆ ว่าชีวิตไม่ใช่เรื่องง่าย ในการสร้างชีวิต ให้มีประโยชน์มากที่สุดและไม่สูญเสียความกล้าหาญไปเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ต้องอาศัยความ เข้มแข็งในใจเป็นหลัก

4. บุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก คือ ลักษณะบุคลิกภาพที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ รู้จักตั้งคำถามปลายเปิด ยั่วยุหรือโน้มน้าวให้คนคล้อยตาม หรือมีปฏิกิริยาตอบโต้ บางประเภท คอยรับการกระทำ คอยรับความคิดและคำพูดของบุคคลอื่นแล้วจึงมีปฏิกิริยาตอบโต้หรือแสดงออกแตกต่างกันไป มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ผู้วิจัยพบว่า บุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก ได้แก่ 1) เคราะห์ร้าย 2) ถูกขู่บังคับ 3) หลอกลวง รายละเอียด ดังนี้

4.1 เคราะห์ร้าย คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะเคราะห์ร้าย คือ ตัวละครรูปร่างไม่สวย ไม่สมประกอบ ถูกทอดทิ้งให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว พ่อแม่รักลูกตามใจลูก เข้าทำนองพ่อแม่รังแกฉัน เผชิญสิ่งยั่วยุหรือสิ่งร้าย ๆ ที่ไม่ทันตั้งตัว ความเป็นอยู่ขาดแคลน ถูกบุคคลอื่นหรือสัตว์ทำร้าย

ดังเช่น สาวित्रีเคราะห์ร้าย เธอเป็นแม่ของอนินทร อนินทรมีชีวิตครอบครัวที่ลุ่มดอน สามีติดเหล้า ทะเลาะวิวาทกันบ่อยครั้ง สุดท้ายอนินทรบันดาลโทสะแห่งสามีเสียชีวิต เธอติดคุก ครอบครัวพังทลาย ดังที่ว่า

...อนินทรติดคุกอยู่ที่โคราชเพราะลูกแกโทสะแห่งสามีชี้เมาตาย เขามาแล้วเตะลูกชายจนสลบ อนินทรเลยแทงเขาด้วยมีดปอกผลไม้ตายคาที่ อนุสรณ์หลานชายคนโตไปอยู่กับป้า อรอุมาอยู่กับปู่และย่า ...อนุสรณ์และอรอุมาเลือกที่จะอยู่กับญาติฝ่ายบิดา... ที่นางสาวित्रีหลงเลือนลั่นก็เพราะความเสียใจเรื่องอนินทร...นางพยายามจะลืม ในที่สุดก็พาลืมทุกสิ่งที่ผ่านมาในชีวิตไปจนหมด กลายเป็นยายแก่บ้า ๆ เป๋อ ๆ นั่งเฉยอยู่กับบ้านไม่ยอมทำอะไรทั้งสิ้น (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร อนินทรเคราะห์ร้าย ถูกสามีที่ติดเหล้าหนัก ทำร้ายร่างกาย เหตุของกรรม สามีของอนินทรติดเหล้าหนัก อนินทรถูกสามีทำร้ายในที่สุดเธอบันดาลโทสะฆ่าสามีเสียชีวิต ผลของกรรม สามีของอนินทรตาย อนินทรติดคุก หมดอนาคต

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การบันดาลโทสะ โดยไม่คิดให้รอบคอบและถี่ถ้วน อาจทำให้เกิดผลร้ายต่อชีวิต หน้าที่การงาน ครอบครัว ทรัพย์สินและอนาคต ดังเช่นภาพสะท้อนตัวละครอนินทร อาชีพรบราชการ มีความมั่นคง แต่เพราะขาดวิจาร์ณญาณในการดำเนินชีวิต เธอปล่อยให้อารมณ์โกรธตัดสินใจลงมือฆ่าสามี ผลกรรมที่ก่อทำให้เธอต้องสิ้นสุดอาชีพรบราชการ ไม่ได้ตอบแทนคุณพ่อแม่ ไม่ได้ดูแลลูก เพราะเธอต้องเข้าไปชดใช้กรรมในคุกนานหลายปี ดังแนวคิด (ส.ศิวโรจน์, 2563) กล่าวถึงกรรมกิเลสที่ทำให้ชีวิตเศร้าหมองและตกต่ำประการหนึ่ง คือ ปาณาติบาต หรือ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

4.2 ถูกบังคับ คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะถูกบังคับ คือ ตัวละครถูกบังคับให้ปฏิบัติ ดังเช่น พิมานบังคับขึ้นใจลงกตหลานสาว เขาต้องการให้อลงกตอยู่ได้อำนาจ เขาช่มชู่เธอ ดังที่ว่า

ต่อไปนี้ห้ามไปไหนมาไหนกับไอ้ป๋อกอีก เข้าใจไหมผีน อย่าให้รู้เขียวนะว่า แกไปไหนๆกับไอ้ป๋อก แกเป็นของฉัน ห้ามยุ่งกับคนอื่น ถ้าฉันจับได้แกจะเจ็บตัว ไอ้ป๋อกด้วยมันตาย พิมานช่มชู่หล่อนด้วยสุมเสียงหนักแน่น แกเป็นของฉันเท่านั้น จำไว้นะ แกเป็นสมบัติของฉัน อย่าได้คิดนอกใจเป็นอันขาด (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร พิมานช่มชู่บังคับลงกตหลานสาว เธอถูกน้ำเชยช่มขึ้น โดนช่มบังคับไม่ให้พูดคุยกับป๋อกผู้ชายที่เธอรักและไวใจ ทำให้เธอเก็บความขมขึ้นไว้เพื่อรอวันชำระความแค้น เหตุของกรรม พิมานลอบเข้าหาอลงกตยามวิกาล เขาบังคับช่มขึ้นเธอ และกระทำต่อเนื่องมาตลอดโดยปกปิดไม่ให้คนในครอบครัวรู้ เขาบังคับให้เธอตามใจเขา และไม่ให้พูดคุยกับชายคนรักของเธอ พิมานทำกับหลานสาวราวกับเธอไร้ชีวิตจิตใจ ผลของกรรม อลงกตใส่ยาเสพติดในเหล้าให้พิมานดื่มทุกครั้งที่พิมานกระทำชำเราอลงกต ต่อมาพิมานติดยาเสพติด เสพจนประสาทหลอนและวิกลจริต ทำร้ายและก่อความวุ่นวายจนผู้อื่นได้รับความเสียหาย พิษจากสารเสพติดทำให้พิมานต้องเข้ารับการรักษานในสถานบำบัด และติดคุกในเวลาต่อมา

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง คนชั่วทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่วคืนสนอง ภาพสะท้อนผ่านตัวละคร พิมาน น้ำเชยที่ ล่วงละเมิดทางเพศ ไร้เมตตาธรรม กรรมที่ทำความชั่วกับหลานสาว ทำให้เขาก็ไม่ได้รับการยกย่องนับถือ ท้าย (2561) ได้ให้แนวคิดในเรื่องแก่นพุทธธรรมไว้ว่า อันเป็นอริยสัจนั้น ช่วยถอดราก ถอนโคน โมหะ อวิชชา ต้นเหตุแห่งความทุกข์ ถอดถอนได้เมื่อไร ทุกข์ก็ดับไม่เหลือเมื่อนั้น

4.3 หลอกลวง คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะหลอกลวง คือ ตัวละครที่อยู่ในสถานการณ์การใช้อุบายทุจริตชวนให้เข้าใจผิดหรือแสดงความเป็นเท็จ ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ดังเช่น พิมานเป็นน้ำเชยของอลงกต เขาลักลอบเข้าหาเธอยามวิกาล บังคับขึ้นใจเธอ ดังที่ว่า

อลงกตหลบไปนั่งน้ำตาซึม คิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี ในที่สุดอีกสองวัน ต่อมาหล่อนก็ตัดสินใจกลับกรุงเทพฯด้วยตนเอง จะหนีไปทำไม ในเมื่อหล่อนก็ตกเป็นเหยื่อของพิมานมาหลายเดือนแล้ว หนีไปก็เท่านั้น หนีไปก็ยังไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใครต่อใครอีก ขึ้นอยู่โคราชต่อกี่ต้องผจญกับลุงและน้ำเชย (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร พิมานปกปิดเรื่องที่เขาบังคับขึ้นใจลงกตหลานสาว เขาหลอกลวงทุกคนในครอบครัวว่าเขาเป็นผู้ใหญ่ใจดี เมตตาหลานสาว ที่จริงแล้วเขาไม่ต้องการให้ใครรู้ว่าเขากระทำชั่ว บังคับขึ้นใจหลานสาวมาหลายปีแล้ว

เหตุของกรรม พิมานล่วงละเมิดทางเพศหลานสาว เขาย้อมใจด้วยการใช้ยาเสพติด ผลของกรรม พิมานติดสารเสพติดและมีสารเสพติดในปริมาณมากในร่างกาย ส่งผลให้เกิดอาการประสาทหลอน ต้องเข้ารับการบำบัดและติดคุก

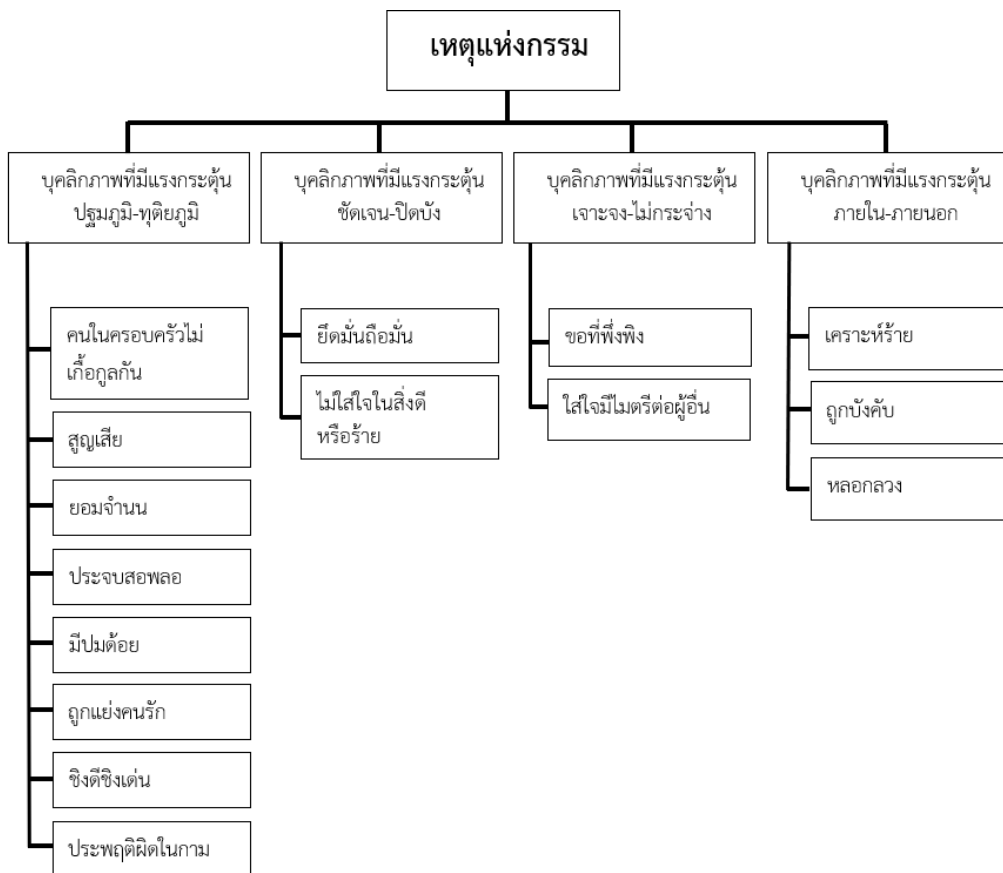
ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง เจริญเพราะชื่อเสียง ล่มสลายเพราะคดโกง ผู้เขียนสื่อภาพตัวละคร พิมาน ประพฤติชั่ว สุดท้ายหนีไม่พ้นบ่วงกรรมที่ก่อขึ้น กรรมชั่วย้อนกลับมาทำร้ายตนเอง ทำร้ายครอบครัว เป็นเหตุให้ชีวิตครอบครัวพังทลาย ชีวิตปั่นปลาย พิมานติดคุก ยากที่จะกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ วรพันธ์ โลภิตสถาพร (2557) ดังที่ว่า ความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น เป็นการสร้างความไว้วางใจ เป็นธรรมแห่งการปกครองและการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข...อย่าเอาชนะความไม่ดีด้วยความไม่ดี แต่เอาชนะความไม่ดีด้วยความดี เพราะนอกจากเราจะดีแล้ว สังคมโดยรวมจะดีด้วย แต่ถ้าเราเอาชนะความไม่ดีด้วยความไม่ดี สังคมก็มีแต่แย่ลง มีความไม่ดีไม่งามเกิดขึ้นเต็มไปหมด

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบของกรรมตัวละคร มูลเหตุการเกิดกรรม ในนวนิยายเรื่อง เพชรกรรม ของ โบตัน วิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครจากตัวบทนวนิยาย ข้อมูลบุคลิกภาพเป็นสาเหตุแห่งการเกิดกรรม สื่อนผ่านลักษณะการแสดงออกของตัวละคร การเผชิญปัญหา การแก้ไขปัญหา ซึ่งบุคลิกภาพของตัวละครนั้นปรากฏทั้งในด้านดี และชั่ว ข้อสรุปมูลเหตุแห่งกรรม มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นปฐมภูมิ-ทุติยภูมิ พบ 8 ลักษณะ ได้แก่ คนในครอบครัวไม่เกื้อกูลกัน สูญเสีย ประจบสอพลอ ยอมจำนน มีปมด้อย ถูกแย่งความรัก ซึ่งดีชิงเด่น ประพฤติผิดในกาม 2) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ยึดมั่นถือมั่น และไม่ใส่ใจสิ่งดีหรือร้าย 3) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่เจาะจง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ขอที่พึงพิง และใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น 4) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ เคราะห์ร้าย ถูกบังคับ และหลอกลวง ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ประภาพร ธนภิตติเกษม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง เรื่องเล่าสะท้อนกรรม เป็นการนำเสนอมุมมองหลักพุทธธรรมคำสอนในพุทธศาสนา สะท้อนคิดแนวทางการปฏิบัติตนในทาง กุศลกรรม ให้กระทำความดี ละเว้นอกุศลกรรม จงดกระทำความชั่ว และสอดคล้องกับ พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และแม่ชีจำเริญ กำเนิดโทน (2563) ได้ศึกษาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ผู้ทำกรรมแล้วต้องไปรับผลของกรรมทั้งฝ่ายอกุศลกรรมและฝ่ายอกุศลกรรม ทำกรรมชั่วไปเกิดในทุคติภูมิ ทำกรรมดีไปเกิดในสุคติภูมิ

จุดเด่นของนวนิยายแฝงคติธรรม สะท้อนสิ่งที่ผู้เขียนแฝงไว้ให้ข้อคิดเตือนใจในการตัดสินใจเลือกกระทำ ทำดี ทำชั่ว ตัวละครสื่อสะท้อนให้เห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งผลแห่งกรรมเป็นข้อคิดที่ใช้กับชีวิตคนได้จริง การศึกษาบุคลิกภาพมนุษย์ผ่านตัวละคร นำมาใช้วิเคราะห์สาเหตุแห่งกรรม นำไปสู่ผลแห่งกรรม สะท้อนให้เห็นถึงหลักพุทธธรรมที่ใช้เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตครองธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาเรื่อง นวนิยายสะท้อนกรรม เป็นการศึกษาวิจัยตัวบทในนวนิยาย เรื่อง เพรงกรรม จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนควรนำหลักธรรมในพุทธศาสนาไปเผยแพร่ อบรมและสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ควบคู่คุณธรรม
- 2) ชุมชน โรงเรียน ครอบครัว ร่วมจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าของคุณธรรมประจำใจ ประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษางานประกอบของกรรมในตัววรรณกรรมเยาวชน เพื่อศึกษาสภาพหรือปัญหาที่สะท้อนในการดำเนินชีวิตวัยรุ่น การแก้ไขปัญหาและแทรกข้อคิดหรือคติเตือนใจในงานวรรณกรรม
- 2) ควรมีการศึกษากลยุทธ์ในการเขียนของนักเขียนชาย-หญิง เพื่อสั่งสอนหรือให้ข้อคิดเตือนใจวัยรุ่น

รายการอ้างอิง

- กึ่งแก้ว อัทธการ.(2563). *สวามี วิเวกานันทะ ครูของผม*. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ดาไล ลามะ. (2553). *365 ดาไล ลามะ วัจนะจากใจ* [365 Dalailama: Daily Advice from The Heart] (สมลักษณ์ สว่างโรจน์ ผู้แปล). กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- ดวงมน จิตรจำนง.(2560). *วิจารณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์นจำกัด (มหาชน).
- ทยาอุ. (2561). *วันวามเมื่อวันวาน*. มหาสารคาม : บริษัทสารคามการพิมพ์ จำกัด.
- โบตัน. (2553). *เพรงกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
- ประภาพร ธนกิตติเกษม. (2562). เรื่องเล่าสะท้อนกรรม. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(2), 231-250.
- พระสุทัศน์ โกสโล.(2561). *ปฏิบัติเล่ม 3 สู่ความดับทุกข์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุภา.
- พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และ แม่ชีจำเรียง กำเนิดโทน.(2563). การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กรรมและการให้ผลของกรรมตามหลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสาร มจรบาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 6(1), 40-53.
- รัญจวน อินทรกำแหง. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นาคร.

- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2556). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรพันธ์ โลกิตสถาพร. (2557). *ชีวิตมีไว้ก้าวเดิน*. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์คำ.
- ศ.ศาสตรา. (2563). *สมาธิวันละ 5 นาที ชนะทุกข์พิชิตกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
เก็ทไอเดีย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2562). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ รู้เขา รู้เรา* (พิมพ์ครั้งที่ 18).
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ส.ศิวโรจน์. (2563). *แก้กรรมทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟิลกู๊ด.
- สุวัฒน์ จันทระจำนง. (2547). *หนังสือแก่นพุทธธรรมฉบับอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ :
สถาปป์ลิเคชั่นจำกัด.